

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru no. 24267/19 ve 15415/21

Yiğit AKSAKOĞLU/ Türkiye

Başkan

Oddný Mjöll Arnardóttir

Hâkimler

Stéphane Pisani,

Juha Lavapuro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Dorothee von Arnim'in katılımıyla 17 Haziran 2025 tarihinde Komite hâlinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

1976 doğumlu ve Lahey'de ikâmet eden, İzmir Barosuna kayıtlı Avukat S. Cengiz tarafından temsil edilen bir Türk vatandaşı olan Yiğit Aksakoğlu'nun ("başvuran") 25 Nisan 2019 ve 19 Şubat 2021 tarihlerinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Türkiye Cumhuriyeti aleyhine Mahkemeye yapılan başvuruları (24267/19 ve 15415/21) dikkate alarak,

Gerçekleştirilen müzakereler sonucunda aşağıdaki kararı vermiştir:

DAVA KONUSU

1. Başvuru özellikle, insan hakları aktivisti olan başvuranın, Türkiye’de 2013 yılı Mayıs ve Eylül ayları arasında gerçekleşen Gezi Parkı olaylarına bağlı suçlamalara dayanılarak, yakalanması ve tutuklanmasıyla ilgilidir (Gezi Parkı olayları hakkında daha fazla bilgi için bk. *Kavala/Türkiye*, no. 28749/18, §§ 15-22, 10 Aralık 2019).

2. 2014 yılında, başvuran hakkında, telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve gizli fiziksel gözetim de dâhil olmak üzere bazı tedbirleri içeren bir ceza soruşturması başlatılmıştır. Başvuranın verdiği bilgilere göre, İstanbul 9. Sulh Ceza Mahkemesi, 31 Mart 2017 tarihinde Türk Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 153. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanmasına karar vermiştir (söz konusu hüküm metni için bk. *Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri/Türkiye*, no. 14332/17 ve diğer 12 başvuru, § 441, 8 Kasım 2022).

3. Başvuran, 16 Kasım 2018 tarihinde, Türk Ceza Kanunu’nun 312.maddesi gereğince, hükümeti devirmeye veya yetkililerin görevlerini yerine getirmesini güç ve şiddet kullanarak engellemeye teşebbüs şüphesiyle yakalanarak gözaltına alınmıştır. Başvuran, avukatlarının da yardımıyla, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Birimi polis memurları tarafından sorguya çekilmiştir. Dosyadan, ilgilinin özellikle Mehmet Osman Kavala ile olan ilişkisi ve temasları, bazı sivil itaatsizlik eylemlerindeki rolü ve çeşitli grup ve derneklerle olan ilişkileri hakkında sorgulandığı anlaşılmaktadır. Sorular özellikle soruşturmanın önceki aşamasında ele geçirilen ve Gezi Parkı olayları hakkında olan telefon görüşmeleriyle ilgilidir. Dosyadan anlaşıldığı kadarıyla, sorgulama sırasında başvurana, ele geçirilen telefon görüşmelerinin kayıtları ve maruz kaldığı fiziksel gözetim esnasında gizlice çekilmiş fotoğrafları verilmiştir.

4. Başvuran, 17 Kasım 2018 tarihinde, İstanbul 6. Sulh Ceza Mahkemesi önünde sözlü ifadesini vermiş ve bu ifadede, sorgu sırasında daha önce

belirttiği hususları büyük ölçüde tekrarlamıştır. Yukarıda belirtilen mahkeme, Gezi Parkı olaylarından sonra gerçekleşen bazı toplantıların ve sivil eylemlerin düzenlenmesinde önemli bir rol oynadığına dair somut deliller bulunduğu gerekçesiyle, daha sonra ilgilinin tutuklanmasına karar vermiştir. İlgili, özellikle sivil itaatsizlik eylemleri olarak belirli gösteri ve protestoları organize etmeyi amaçlayan konferanslar ve eğitimler sırasında "moderatör" veya "kolaylaştırıcı" olarak görev yapmasından suçlanmıştır. Söz konusu mahkeme, başvuran hakkında kuvvetli suç şüphesinin varlığına, kendisine yöneltilen suçların niteliğine ve bu suçların Türk Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin 3. fıkrasında sırayla belirtilen suçlar arasında yer almasına yani, kuvvetli suç şüphesinin bulunması halinde şüphelinin tutuklanmasının haklı gösterildiği "katalog suçlarına ve kaçma riskine de atıfta bulunmuştur. Ayrıca, mahkeme bu aşamada adli denetim tedbirinin yetersiz kalacağını ve izlenen amaca ulaşamayacağını da belirtmiştir.

5. Başvuran, tutuklanmasına karşı çok sayıda itirazda bulunmuş olup, bu itirazların başlıca nedenleri arasında yetkililerin delilleri değerlendirme ve yorumlama şekline, özellikle de soruşturmaya tabi olan telefon görüşmeleri ve toplantıların iddia edilen amacına ve hedefine yönelik itirazlar yer almaktadır. Tüm temyiz başvuruları Sulh Ceza Mahkemesi tarafından kısacası reddedilmiştir.

6. Başvuran, 28 Şubat 2019 tarihinde, mevcut durumda *inter alia* Anayasa Mahkemesi nezdinde bireysel başvuruda bulunarak, Sözleşmenin 5 §§ 1 (c), 3 ve 4 maddesini ileri sürmektedir. Başvuran özellikle, ilk yakalanması ve tutuklanmasına ilişkin makul şüpheyi haklı gösterecek somut delillerin bulunmamasından, ulusal mahkemelerin tutuklanması ve tutukluluk haline devam edilmesi yönündeki kararlarında uygun ve yeterli gerekçeler sunmamasından ve soruşturma dosyasına erişiminin kısıtlanarak tutuklanmasına etkili bir şekilde itiraz etmesinin engellenmesinden şikâyet etmiştir.

7. Başvuran, 22 Nisan 2019 tarihinde, kendi talebi üzerine ek görüşler sunmuş ve bu görüşlerde özellikle tutuklama nedenleri ve maddi koşullarının yanı sıra Sözleşmenin 3, 5 §§ 3 ve 4, 9, 10 ve 11. maddeleri uyarınca yargısal denetimin yetersizliğinden şikâyet etmiştir.

8. Başvuran, 25 Nisan 2019 tarihinde, Anayasa Mahkemesi önündeki bireysel başvurusu halen derdest iken, Sözleşme'nin 5 §§ 1, 3, 4 ve 5, ve 6 § 2, 7, 9, 10, 11, 13, 15 ve 18. maddeleri bağlamında tutuklanmasına ilişkin şikâyetlerini Mahkemeye iletmek üzere 24267/19 numaralı başvuruda bulunmuştur.

9. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi, 25 Haziran 2019 tarihinde, başvuran hakkında yurt dışına çıkış yasağı getiren bir tedbir kararı vermiş ve serbest bırakılmasına hükmetmiştir. Aynı ilk derece mahkemesi, 18 Şubat 2020 tarihinde, başvurunu tüm suçlamalardan beraat ettirmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, 3 Aralık 2020 tarihinde, başvuranın bireysel başvurusuna ilişkin kararını vermiş ve bu kararda özellikle Sözleşmenin 5. maddesi bağlamındaki şikâyetlerini incelemiştir. Kararda, soruşturma dosyasında başvuranın güç veya şiddet kullandığına, şiddet eylemlerine teşvik ettiğine, bu tür eylemleri yönlendirdiğine veya bu tür suç davranışlarını desteklediğine dair hiçbir delil bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Tutuklanmasına dayanan olaylar, anayasal hakların kullanımıyla açıkça ilgili olan ve şiddet içermeyen yasal faaliyetler veya eylemlerdir. Anayasa Mahkemesi, başvuranın bir suç işlediğine dair makul bir şüphe bulunmadığı ve dolayısıyla tutuklu yargılanmasına gerek olmadığı sonucuna varmıştır. Dahası, Anayasa Mahkemesi, başvuranın tutuklanmasına belirtilen olaylardan yaklaşık beş yıl sonra karar verildiği, bu süre zarfında herhangi bir kaçma girişiminin tespit edilmediği ve hiçbir yeni bir delil unsurunun toplanmadığı hususunun özellikle altını çizerek, başvuranın tutuklanmasının uygun ve yeterli gerekçeler olmaksızın hükmedildiği sonucuna varmıştır. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi Sözleşmenin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkralarının ihlal edildiğini tespit etmiştir. Başvuranın başvurusu kendi

önünde halen derdest iken, önce serbest bırakılmış olduğu hususunu usulüne uygun olarak dikkate alan Anayasa Mahkemesi, başvurana 30.000 Türk Lirası (söz konusu dönemde yaklaşık 3.157 avroya eş değer) tutarında manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

11. Anayasa Mahkemesi kararında, başvuranın Sözleşmenin 5. maddesinin 4. fıkrasında öngörülen soruşturma dosyasına erişim kısıtlamalarına ilişkin şikâyetlerinin de açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna hükmetmiştir. Bu bağlamda, söz konusu mahkeme, ulusal makamların soruşturma dosyasına erişimi kısıtlama kararına rağmen, başvuranın dosyada yer alan ve özellikle sorgulama sırasında kendisine bildirilen temel delil unsurlarına erişebildiği ve ulusal mahkemeler önünde tutuklanmasının hukuka uygunluğuna etkili bir şekilde itiraz edebilme durumunda olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca, söz konusu mahkeme başvuranın tutukluluk süresinin aşırı uzun olduğu iddiasına ilişkin şikâyeti incelememeye karar vermiştir zira bu tespitin Sözleşmenin 5. maddesini ihlal ettiğini dikkate almıştır. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesi, başvuranın 22 Nisan 2019 tarihli görüşlerinde ileri sürülen şikâyetlerin, İç Direktifte belirtilen usul gerekliliklerine riayet edilmemesi nedeniyle reddedildiğini de belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle yeni şikâyetlerin standart başvuru formuyla ve dosya masraflarıyla birlikte sunulması gerektiğini belirtmiştir.

12. İstanbul Bölge İstinaf Mahkemesi, 2 Ocak 2021 tarihinde, ilk derece mahkemesinin başvuran hakkındaki beraat kararını bozmuştur. İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi, 28 Ocak 2021 tarihinde, başvuran hakkında ülkeyi terk etmesini yasaklayan bir adli tedbir kararı vermiştir.

13. Dosyadan, ikinci başvuru yapıldığı sırada başvuran hakkındaki ceza davalarının ulusal mahkemelerde hâlen derdest olduğu anlaşılmaktadır.

14. Başvuran, özellikle Sözleşmenin 5. maddesinin 1, 3 ve 5. fıkraları uyarınca, yargılanması devam ederken yasaya aykırı olarak tutuklanmasını ve Sözleşmenin 5. maddesinin 4. fıkrası bağlamında soruşturma dosyasına

erişiminin kısıtlandığını Mahkeme önünde şikâyet etmektedir. Başvuran, Sözleşmenin 3, 5 §§ 3 ve 4, 6 §§ 1 ve 2, 7, 9, 10, 11, 13, 15 ve 18. maddeleri gereğince başka şikâyetlerde de bulunmuştur.

MAHKEMENİN DEĞERLENDİRMESİ

15. Aynı başvuran tarafından yapılan başvuruların konu bakımından benzerliği göz önüne alındığında, Mahkeme, bu başvuruları tek bir kararda birlikte incelenmesinin uygun olduğu kanaatine varmaktadır.

A. SÖZLEŞME’NİN 5 §§ 1, 3 VE 5 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

16. Başvuran, Sözleşmenin 5. maddesinin 1, 3 ve 5. fıkraları gereğince, yargılanmayı beklerken yasaya aykırı olarak tutuklanmasından ve Anayasa Mahkemesi tarafından kendisine verilen tazminat tutarının iddia edilen ihlali gidermeye yetersiz olmasından şikâyet etmektedir.

17. Mahkeme, bu şikâyetin yalnızca 5. maddenin 1 ve 3. fıkraları bakımından incelenmesi gerektiğini değerlendirmektedir. Mahkeme, *Scordino/İtalya* kararında belirtilen mağdur statüsü hakkında genel ilkelerini yeniden dile getirmektedir ([BD], no. 36813/97, § 180, AİHM 2006-V; bk. ayrıca *Rooman/Belçika* [BD], no. 18052/11, § 129, 31 Ocak 2019).

18. Bu davada Mahkeme, Anayasa Mahkemesinin 3 Aralık 2020 tarihli kararında, başvuranın tutukluluğunun, suç işlendiğine dair makul şüphenin bulunmaması ve başvuranın tutukluluğunu haklı gösterecek uygun ve yeterli gerekçelerin bulunmaması nedeniyle Sözleşmenin 5. maddesinin 1 ve 3. fıkralarına aykırı olduğunu açıkça tespit ettiğini belirtmektedir. Sonuç olarak, Mahkeme tespit ettiği ihlaller nedeniyle başvurana 30.000 TL (ilgili dönemde 3.157 avro’ya eş değer) tazminat ödenmesine karar vermiştir (bk. yukarıda 10. paragraf). Anayasa Mahkemesi bu nedenle, başvuranın bireysel

başvurusunun incelenmesi sırasında serbest bırakıldığını ve dolayısıyla karar verildiği sırada bundan böyle tutuklu bulunmadığını da tespit etmektedir.

19. Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi 5. maddenin 1 ve 3. fıkralarının ihlal edildiğini tespit etmiştir. Verilen tazminatın uygun ve yeterli olup olmadığı konusunda ilgili olarak, Mahkeme kendi yerleşik uygulamasını dikkate alarak, tazminat tutarı kendisinin vereceğinden daha az olsa bile, davanın koşulları göz önüne alındığında açıkça yetersiz olarak kabul edilemeyeceğini değerlendirmektedir (bk. bu bağlamda ilgili normlar *Vedat Doğru/Türkiye*, no. 2469/10, § 40, 5 Nisan 2016, ve ek atıflar için ve *mutatis mutandis* (bu davaya uygulanabildiği ölçüde), *Turan ve diğerleri/Türkiye*, no. 75805/16 ve 426 diğer başvuru, § 106, 23 Kasım 2021).

20. Sonuç olarak, başvuranın bu bağlamda 5. §§ 1 ve 3 maddesi uyarınca ileri sürdüğü şikâyetler, Sözleşme hükümleriyle kişi bakımından (*ratione personae*) bağdaşmamakta ve 35. §§ 3 (a) ve 4. maddesi uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

B. Soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrasının ihlal edildiği iddiası hakkında

21. Başvuran, Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. fıkrası bağlamında, soruşturma dosyasına erişimine getirilen kısıtlamalar nedeniyle tutukluluğuna etkili bir şekilde itiraz edemediğinden şikâyet etmektedir.

22. Mahkeme, öncelikle Sözleşmenin 5. maddesinin 4. fıkrası kapsamında, soruşturma dosyasına erişim hakkına ilişkin genel ilkeleri hatırlatmaktadır (bk. özellikle *Schöps/Almanya*, no. 25116/94, § 44, AİHM 2001-I; *Mooren/Almanya* [BD], no. 11364/03, § 124, 9 Haziran 2009; *A. ve diğerleri/Birleşik Krallık* [BD], no. 3455/05, §§ 202-11, AİHM 2009; *Atilla Taş/Türkiye*, no. 72/17, § 150, 19 Ocak 2021; ve *Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri/Türkiye*, no. 14332/17 ve diğer 12 başvuru, §§ 573-77, 8 Kasım 2022).

23. Özellikle, sanığın bir suç işlediğine dair makul bir şüphenin devam etmesi, tutukluluğun devam edilmesinin yasallığı için olmazsa olmaz (*sine qua non*) bir koşul olduğundan, tutukluya aleyhinde yürütülen soruşturmanın temelini etkili bir şekilde itiraz etme imkânı verilmelidir. Bu durum ayrıca tutuklunun veya temsilcisinin, kendi hakkında açılan davaların temelini oluşturan dosyanın belgelerine erişimini de gerektirebilmektedir (bk. *A. ve diğerleri*, § 204, ve yukarıda belirtilen *Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri*, § 575). Avukatın, müvekkilinin tutuklanmasının yasaya uygunluğuna etkili bir şekilde itiraz etmek için gerekli olan soruşturma dosyası belgelerine erişimi engellenirse, silahların eşitliği ilkesi güvence altına alınamaz (yukarıda belirtilen *Mooren*, § 124, ve *Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri*, § 576). 6. madde gereğince başlatılan ve ceza davalarında suçluluğu belirlemeyi amaçlayan yargılamalarda bile, ulusal güvenlik, polis soruşturmasının bazı yöntemlerinin gizli tutulması gerekliliği veya başka bir kişinin temel haklarının korunması gibi üstün ve önemli bir kamu yararı söz konusu olduğunda, mutlaka gerekli olduğu hallerde, tam anlamıyla çekişmeli bir yargılama hakkı kısıtlanabilir. Bununla birlikte, sanığın haklarının sınırlandırılmasından kaynaklanan zorluklar, yargı makamlarının izlediği prosedürlerle yeterince telafi edilmedikçe, adil bir yargılama söz konusu olamaz (yukarıda belirtilen *A. ve diğerleri*, § 205, ve *Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri* § 577).

24. Mahkeme öncelikle, bu davada soruşturma dosyasına erişimin sınırlandırılmasına ilişkin kararın dosyaya eklenmediğini ve bu durumun da söz konusu kararın kapsamını inceleme yetkisini sınırladığını tespit etmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme, başvuranın tutuklanmasına yol açan temel unsurların, ele geçirilen telefon görüşmelerinin içeriği ve gizli fiziksel gözetimin sonuçları olduğunu tespit etmektedir (bk. yukarıda 3. paragraf). Mahkeme, ayrıca, başvuranın avukatlarının eşliğinde sorgulanması esnasında, yetkililerin kendisine çeşitli kişi ve gruplarla olan bağlantıları ve belirli olayların düzenlenmesindeki görevi hakkında, çoğu telefon

dinlemelerine dayanan doğrudan ve ayrıntılı sorular yönelttiğini gözlemlemektedir. Dosyadan, başvuranın söz konusu telefon görüşmelerinin kayıtlarının kendisine verildiği, bu kayıtların içeriğinin sorgu tutanağına aktarıldığı ve sorgu esnasında memurlar ile başvuranın bu kayıtların ilgili kısımlarını özel olarak ele aldıkları anlaşılmaktadır. Mahkeme ayrıca, başvuranın bir dizi toplantı hakkında sorgulandığını, ancak soruların, başvuranın haberi olmadan fiziksel gözetim tedbiri esnasında çekilen fotoğraflarla birlikte sunulduğunu da gözlemlemektedir. Başvurana fotoğraflar özel olarak gösterilmiş ve ilgili de cevaplarını buna göre yapılandırmadan önce fotoğrafları incelemiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın Sulh Ceza Mahkemesi önünde tutukluluk haline itiraz ederken söz konusu kayıtlara ve fotoğraflara atıfta bulunduğunu, ulusal makamlarca tutukluluk halinin dayanağı olan eylemler hakkında, özellikle de bu eylemlerin amaç ve hedefleriyle ilgili olarak çok ayrıntılı argümanlar sunduğunu kaydetmektedir (bk. yukarıda 4 ve 5. paragraflar). Ayrıca, Mahkeme, ulusal yargılama esnasında, özellikle tutukluluk haline itiraz ederken, başvuranın delil unsurlarının veya dosyanın erişilebilirliği konusunda hiçbir özel argüman veya şikâyet ileri sürmediğini gözlemlemektedir.

25. Mahkeme, dolayısıyla, soruşturma dosyasının tamamına erişimin kısıtlı olmasına rağmen, başvuranın, tutukluluk halinin yasallığını ulusal mahkemeler önünde etkili bir şekilde itiraz etmek için gerekli olan temel belgeleri inceleyebildiği kanaatine varmaktadır. Ayrıca, söz konusu kısıtlamanın üstün kamu yararı bakımından kesinlikle gerekli olmadığı veya savunma tarafının dosya erişimindeki sınırlama nedeniyle karşılaştığı zorlukların adli makamlarca yürütülen yargılamalarla yeterince telafi edilmediği de kanıtlanmamıştır (bk., aksi ile kanıt (*a contrario*), yukarıda anılan *Yüksekdağ Şenoğlu ve diğerleri*, § 579).

26. Dolayısıyla, bu şikâyet açıkça dayanaktan yoksun olup, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

C. Diğer şikâyetler

27. Başvuran ayrıca, tutukluluk süresinin Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. fıkrası bakımından aşırı uzun olduğunu, tutukluluk halinin yeniden incelenmesinin duruşma yapılmaksızın gerçekleştirildiğini, bu yeniden inceleme hakkında Savcının görüşünden haberdar edilmediğini ve Anayasa Mahkemesinin bireysel başvurusunu incelemesi için harcadığı sürenin Sözleşme'nin 5. maddenin 4. fıkrası açısından aşırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran ayrıca, Sözleşme'nin 3, 6 § 1 (Anayasa Mahkemesine erişim hakkında), ve 6 § 2, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 18. maddeleri bağlamında başka şikâyetlerde de bulunmuştur.

28. Mahkeme, elindeki tüm unsurları dikkate alarak ve şikâyetlerin kendi yetki alanına girdiği ölçüde, bu şikâyetlerin Sözleşme'nin 34 ve 35. maddelerinde belirtilen kabul edilebilirlik kriterlerini, özellikle de iç hukuk yollarının tüketilmesi kriterini karşılamadığı veya Sözleşme ve Protokollerinde güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin açık bir ihlalinin tespit edildiği kanaatine varmaktadır.

29. Dolayısıyla, başvurunun bu kısmının Sözleşme'nin 35. maddesinin 4. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvuruların *birleştirilmesine*;

Başvuruların kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup, 10 Temmuz 2025 tarihinde bildirilmiştir.

Dorothee von Arnim
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Oddný Mjöll Arnardóttir
Başkan